

многобройна и че липсват сведения за самия сблъсък и причината той да бъде допуснат. В "Моето пътуване по Стара планина" П.Хитов отбелязва лаконично този случай, а Кършовски записва на 9 юни: "Додоха останалите от Цонка войвода дружина 9 и се съединиха с нас. А пак Цонка войвода като недостойни за такъв смекчи от чина му войвода и го постави в реда на останалите други в дружината."⁹ Очевидно главният войвода преценява виновността на Цонко Кънев, за да му наложи това наказание. За Садък паша сражението вероятно е незначително, тъй като не е коментирано нито в кореспонденцията му от този период, нито в публикуваните от дъщеря му мемоари, или поне не са намерени сведения за това. Антибългарските действия на казакаля са преживени като лично и окончателно поражение от служачия в него Ришард Бервински - полски демократ, поет, фолклорист.¹⁰ Знаменосецът на Хитовата чета Васил Левски плаче от мъка, когато узнава от бележниците на убитите казаци, че между тях има българи и поляци.¹¹ Стоян Заимов, съобщавайки този факт, допълва и за сражението около Жеравна, но вероятно става въпрос за посоченото вече сблъскване между четата и казакаля на Разбойна. Не е изключено да е имало още конфликти, тъй като казашките ескадрони квартируват и в други съседни селища: Котел, Градец и Ичера. Според сведения на учителя Христо поп Филипов от Градец почти всеки ден били изпращани потери /гонки/ към Стидовската планина да търсят четата на П. Хитов.¹² Офицерите от казакаля, придружени от местни жители и кираджии, обикаляли Балкана, за да изготвят карти на местностите. И допълва: "Говори се, че движението на този казашки полк от Шипченския балкан до Сливенските и Котелските балкани е имало скритата за турците цел да се приготвят сведения за военна карта на балканските пътеки и проходи, която карта послужила на руските войски в Освободителната война."¹³ Обстоятелството, че разказът е от 1926 г., допуска известна преднамереност. Известно е, че в казакаля служат инженерите Яблановски, Листопад, Добровски, които изработват топографска карта на района. Определени сведения ни насочват към предположението, че тъкмо благодарение на връзките между българите от Градец и Ичера както с казаците, така и с четниците на П.Хитов са предотвратени повече директни сблъсъци. В дневника си Ив. Кършовски отбелязва, че именно техни съмишленици от Градец ги известили за предприетите от Мидхат паша репресии в Дунавския вилает.¹⁴ Интересни в тази насока са спомените на Васил Пенчев - Пощаджията от Ичера, публикувани в сливения вестник "Изток" през 1936 г. Макар да допуска сериозни неточности, той твърди, че чрез българите - казаци е отклонен в погрешна посока преследващия комитите казакаля на Садък паша. Това осигурява безпрепятственото преминаване и пренощуване на четата в Ичера.¹⁵ Смятаме, че доказателственият материал е твърде ограничен за такъв извод, но все пак той съществува като хипотетичен.

На 23 май 1867 г. подвойводата на четата Жельо Чернев е изпратен да установи връзка с четата на Филип Тотю. След време в "Македония" съобщава, че "1200 отвоеници нападат и разпръскват в долината Боядин някоя чета бунтовнико- разбойническа българи, между които се появявал някой прочут войвода Жельо от Ямбол, който се удари с едно отделение поляци и казаци".¹⁶ От тук в историчес-